

ΕΝΑΣ ΜΟΥΣΤΑΦΑ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΓΕΝΙΚΟ ΙΝΤΡΟ

Καλησπέρα σας.

Απόψε, κυρίες και κύριοι, θα σας γνωρίσω τον Μουσταφά. Είναι ένας από τις χιλιάδες των Τ/Κ και Ε/Κ που κατέγραψαν τη συμμετοχή της Κύπρου στο μεγάλο αντιφασιστικό, αντιναζιστικό πόλεμο του 40. Και αφηγείται τα εκπληκτικά βιώματα του στη διάρκεια του πολέμου με αφοπλιστική απλότητα και λιτότητα, αλλά και εκπληκτική γλαφυρότητα και ζωντάνια.

Βεβαίως, ο Μουσταφά δεν είναι η μοναδική περίπτωση Κύπριου στρατιώτη που έχει να αφηγηθεί τέτοιες ιστορίες. Αν υπάρχει μια μοναδικότητα στην ιστορία του Μουσταφά, είναι το γεγονός ότι είναι Τ/Κ ο οποίος πολέμησε στην Ελλάδα με το Κυπριακό Σύνταγμα που είχαν ιδρύσει οι Βρετανοί αποικιοκράτες. Το γεγονός ότι αφηγείται την ιστορία του στο ΡΙΚ, υπό τις σημερινές συνθήκες που επικρατούν στον τόπο, περιφρονώντας τα οποιαδήποτε αρνητικά σχόλια από την Τ/Κ ηγεσία, έχει τη δική του βαρύτητα. Πολύ περισσότερο γιατί μέσα από την αφήγησή του αναδύεται ο ισχυρός δεσμός που καλλιεργείται και η ανθρώπινη αλληλεγγύη που αναπτύσσεται μεταξύ των ανθρώπων μέσα σε δύσκολες συνθήκες πολέμου και καταστροφής. Γεγονός πάλι που μοιραία παραπέμπει στις σημερινές συνθήκες που επικρατούν στον τόπο μας. Και που κατεδαφίζει θεωρίες φυλετικής υπεροχής και αδυναμίας συμβίωσης.

ΒΙΝΤΕΟ 1

Ο Μουσταφά γεννήθηκε στη Χούλου της Πάφου το . Μεγάλωσε ωστόσο στη Λεύκα όπου είχε εγκατασταθεί η πολυμελής οικογένειά του. Ο Μουσταφά δεν έχει αναστολές να αναφέρει ότι στις δύσκολες συνθήκες του μεσοπολέμου, η ευκαιρία στράτευσης στις βρετανικές ένοπλες δυνάμεις ήταν μια διέξοδος από τη φτώχεια, την εξαθλίωση και την ανεργία που μάστιζε τότε τον τόπο. Και σαν τέτοια ευκαιρία είδαν την στράτευσή τους πολλοί νέοι της εποχής, Ε/Κ και Τ/Κ. Οι ίδιοι εξασφάλιζαν τη διατροφή τους και εισέπρατταν ένα μισθό μέρος του οποίου απέστελλαν απευθείας στις δυσπραγούσες οικογένειές τους. Και η αλήθεια αυτή αναδεικνύει μια άλλη πτυχή του χαρακτήρα του Κυπρίου. Οι νέοι γνώριζαν ότι με την κατάταξή του στο στρατό, θα μεταφέρονταν σε κάποιο πολεμικό μέτωπο. Και εξ αντικειμένου θα διέτρεχαν τον κίνδυνο να χάσουν ακόμα και τη ζωή τους. Ήταν όμως πρόθυμοι να αναλάβουν το ρίσκο, προκειμένου να βοηθήσουν με το στρατιωτικό εισόδημά τους τις οικογένειές τους στην Κύπρο να επιβιώσουν.

SOUND UP 1

(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΑΠΑΠΟΛΥΒΙΟΥ)

ΑΡΧΗ =Η στράτευση Κυπρίων....0.45

ΤΕΛΟΣ =....4.13

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =3.28

STAND UP

(ΣΠΙΤΙ ΜΟΥΣΤΑΦΑ)

ΑΡΧΗ =

ΤΕΛΟΣ =

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =

Η ιστορία του Μουσταφά, είναι όντως συγκλονιστική. Πολέμησε στην Ελλάδα, συνελήφθη αιχμάλωτος όταν κατέρρευσε το μέτωπο υπό το βάρος της γερμανικής επίθεσης, περιπλανήθηκε στην υπό γερμανική κατοχή ελληνική επαρχία σε μια αγωνιώδη και κοπιώδη προσπάθεια να διαφύγει από την υπό κατοχή Ελλάδα. Σε όλη αυτή την περίοδο βίωσε και την σκληρότητα του πολέμου και την αλληλεγγύη του Ελληνικού λαού. Με αποκορύφωμα τη προστασία που του πρόσφερε μια οικογένεια στη Βέρροια, παρά τον κίνδυνο των σοβαρότατων συνεπειών που θα αντιμετώπιζε σε περίπτωση που οι γερμανικές κατοχικές αρχές κατόρθωναν να εντοπίσουν και να συλλάβουν τον Βρετανό στρατιώτη Μουσταφά Σακίρ. Με τον ένα γιό της οικογένειας εκείνης ο Μουσταφά ξανασυναντήθηκε 64 χρόνια μετά, στη Θεσσαλονίκη, όπου ταξίδευσε με την εκπομπή ακριβώς για το σκοπό αυτό.

SOUND UP

(Συνάντηση έξω από το ασσανσέρ)

ΑΡΧΗ =

ΤΕΛΟΣ =

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

INTPO 2

Θα δούμε σε λίγο τι ακριβώς συνέβηκε στη συγκλονιστική εκείνη συνάντηση του Μουσταφά με το Σωκράτη.

Να επιστρέψουμε όμως στη Λεύκα και στο σπίτι εκεί του Μουσταφά. Όπου με δικαιολογημένη υπερηφάνεια,

θα έλεγα, η οικογένειά του μοιράζεται τις θύμησές του και τα θυμητάρια που στολίζουν τους τείχους του σπιτιού.

ΒΙΝΤΕΟ 2

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 2

ΑΡΧΗ =Η κυβέρνηση τότες έκλεισε....TC 2..24

ΤΕΛΟΣ =....εκράτες τα εσύ. TC 4.15

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =1.51

SOUND UP 2

ΑΡΧΗ =Μεταξύ σας κουβεντιάζετε....TC 5.42

ΤΕΛΟΣ =....Δεν σας επηρέασε; TC 6.58

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =1.06

Οι Βρετανοί είχαν τότε συγκροτήσει το Κυπριακό Σύνταγμα, στο οποίο εντάσσονταν οι Κύπριοι εθελοντές. Μετά τη βασική στρατιωτικής εκπαίδευση της οποίας τύχχαναν στα Πολεμίδα, προωθούνταν σε διάφορα μέτωπα του εξωτερικού.

Η μονάδα του Μουσταφά, στην οποία μετείχαν και άλλοι 30 περίπου Τ/Κ, προωθείται στην Ελλάδα για να συμβάλουν στις προσπάθειες των βρετανικών δυνάμεων να ενισχύσουν την Ελλαδική άμυνα στην ιταλική επιδρομή.

Από τον Πειραιά μεταφέρονται στην περιοχή Λαμίας-Λάρισας όπου στρατοπεδεύουν.

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 3

ΑΡΧΗ =Μετά επήαμεν....TC 10.40

ΤΕΛΟΣ =.....στο Ναύπλιο.TC 12.57

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =2.37

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 4

ΑΡΧΗ = Είναι γνωστό ότι γενικά....TC 6.32

ΤΕΛΟΣ =....στις Ελληνικές πόλεις. TC 9.19

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 2.47

INTPO 3

Από τη στιγμή της διαφυγής στο Ναύπλιο αρχίζει η οδύσσεια του Μουσταφά και χιλιάδων άλλων Κυπρίων, βρετανών και κοινοπολιτειακών στρατιωτών.

Ο Μουσταφά έρχεται κατάφατσα με την βαρβαρότητα της γερμανικής κατοχής, αλλά την ίδια στιγμή και με τη μεγάλη ψυχή των απλών ανθρώπων του Ελληνικού λαού. Αρχίζει επίσης το μεγάλο του ταξίδι με μυξίδα πάντα την επιστροφή στην Κύπρο.

ΒΙΝΤΕΟ 3

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 5

ΑΡΧΗ = Ναύπλιο ναί. Εκεί είπαν μας....TC 12.59

ΤΕΛΟΣ =..... επεθάναν TC 15.38

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 2.39

Ο Μουσταφά αποφασίζει με μερικούς φίλους του να παραδοθούν στους Γερμανούς. Αποφασίζουν όμως να πάνε προηγουμένως στην Καλαμάτα να φάνε και να πιούνε πριν παραδοθούν. Στο δρόμο συναντιούνται με

μια ομάδα Ελλήνων πολιτών οι οποίοι επέστρεφαν και αυτοί στα σπίτια τους. Και τους ερωτούν προς τα πού να πάνε.

ΚΑΣΕΤΑ 2

SOUND UP 6

ΑΡΧΗ =Ένας παπάς στο δρόμο... TC 16.23

ΤΕΛΟΣ =.....επιαστήκαμεν πλέον TC 20.36

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 4.14

INTPO 4

Από την Καλαμάτα οι Γερμανοί μεταφέρουν τους αιχμάλωτους στην Κόρινθο και στη συνέχεια στην Αθήνα. Εκεί τους φορτώνουν στα τρένα για τη Θεσσαλονίκη, με τελικό προορισμό στρατόπεδα συγκέντρωσης στην κεντρική Ευρώπη.

Ο Μουσταφά κατορθώνει να δραπετεύσει μαζί με άλλους, από το τρένο. Λίγο αργότερα όμως συλλαμβάνεται και πάλι και αποστέλλεται στο στρατόπεδο Παύλου Μελά, όπου οι Γερμανοί κρατούν χιλιάδες Κυπρίους και άλλους αιχμαλώτους. Από όπου οι απόπειρες απόδρασης είναι καθημερινές και συστηματικές

Με συνεργείο του ΡΙΚ επισκεφθήκαμε τον περασμένο Μάιο το εγκατελειμένο σήμερα στρατόπεδο. Μαζί μας ήταν και ο Μουσταφά και ο καθηγητής της ιστορίας στο πανεπιστήμιο Κύπρου Πέτρος Παπαπολυβίου, ο οποίος ασχολήθηκε με τη συμμετοχή των Κυπρίων στον αντιφασιστικό αγώνα στην Ελλάδα και ιδιαίτερα με την περίπτωση του Μουσταφά.

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

ΒΙΝΤΕΟ 4

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΑΠΟ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ

Ο Μουσταφά θα μπορούσε να περιοριστεί σε κάποιον τόπο, και να μπορέσει να αντέξει ώς το τέλος του πολέμου. Αντί για τη σχετική αυτή ασφάλεια, προτιμά να αναζητεί συνεχώς τρόπους απόδρασης και διαφυγής από την κατοχή. Τι τον υποκινεί; Τι τον σπρώχνει σε περιπέτειες, όταν μάλιστα είχε καταταγεί, όπως τόσο άλλοι, για ειδικούς λόγους, λόγους που επιβάλλονταν από την φτώχεια που επικρατούσε στην Κύπρο τότε.

SOUND UP 7

(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΑΠΑΠΟΛΥΒΙΟΥ)

ΑΡΧΗ = Γνωρίζοντας τον13.16

ΤΕΛΟΣ =....απο τη Χαλκιδική. 17.58

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =4.42

ΙΝΤΡΟ 5

Όσο κυλά ο χρόνος τόσο περισσότερο ενισχύεται η βούληση του Μουσταφά να διαφύγει από τη γερμανική κατοχή. Συνεχώς αναζητεί τρόπους απόδρασης και καταστρώνει σχέδια.

Από το στρατόπεδο Παύλου Μελά, ο Μουσταφά μεταφέρεται κάποια στιγμή στο στρατόπεδο του πεντηκοστού συντάγματος, ο οποίος ήταν και η αφετηρία για τη μεταφορά των αιχμαλώτων στη

Γερμανία. Και από το τρένο για τη Γερμανία, ο Μουσταφά κατορθώνει και πάλι να δραπετεύσει.

ΒΙΝΤΕΟ 5

Ο αδίστακτος τρόπος μεταχείρισης των αιχμαλώτων, δεν πτοούν τον Μουσταφά. Οι εκτελέσεις δεν τον τρομάζουν. Και από την επόμενη μάλιστα της εκτέλεσης συναιχμαλώτων του, σχεδιάζει την επόμενη κίνησή του. Αναζητεί τρόπους απόδρασης, περιφέρεται στο στρατόπεδο και ψάχνει αδύνατα σημεία στη φρούρηση και την επιτήρηση. Οι επιλογές είναι περιορισμένες και δυνατότητες σχεδόν μηδαμινές.

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 8

ΑΡΧΗ = Μέσα στον κάμπο... TC 26.33

ΤΕΛΟΣ =.....κάτω απο το τρένο TC 29.28

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 2.56

Έτσι και έγινε. Ο Μουσταφά, μαζί με δύο Αυστραλούς βρίσκουν ευκαιρία και πηδούν από το τρένο και να απομακρυνθούν. Ο Μουσταφά πείθει τους Αυστραλούς να τον ακολουθήσουν σε μια επεισοδιακή πορεία προς τα Ελληνοτουρκικά σύνορα, με σκοπό να διαφύγουν στην Τουρκία. Κινούνται με προσοχή από χωριό σε χωριό, διαβαίνουν βουνά και λαγκάδια και αποφεύγουν χώρους με Γερμανούς. Χιλιάδες Βρετανοί στρατιώτες κυκλοφορούν κατά τον ίδιο τρόπο και αναζητούν τρόπους διαφυγής. Ο Ελληνικός λαός

προσφέρει ότι μπορεί για να τους βοηθήσει. Προσφέρει καταφύγιο, τροφή, ρουχισμό και οργανώνει δρόμους διαφυγής.

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 9

ΑΡΧΗ =Εφύαμεν, αλλά ... TC 31.31

ΤΕΛΟΣ =..... τόνομά του. TC 33.18

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 1.47

Ο Μουσταφά φτάνει έως το Κιλκίς. Αλλά και εκεί τα πράγματα είναι δύσκολα. Στα μικρά απομονωμένα χωριά οι άνθρωποι φτωχοί, προσπαθούν να κρατηθούν στη ζωή κάτω από ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες. Η παρουσία βρετανών στρατιωτών προκαλούν πρόσθετο φόβο. Οι Γερμανοί τιμωρούσαν με ιδιαίτερη σκληρότητα όσους βοηθούσαν τους Βρετανούς.

SOUND UP 10

(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΑΠΑΠΟΛΥΒΙΟΥ)

ΑΡΧΗ = Ήταν τρομερά επικίνδυνο10.09

ΤΕΛΟΣ =...για περίπου δύο χρόνια. 12.41

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =2.32

ΚΑΣΕΤΑ 1

SOUND UP 11

ΑΡΧΗ =Όταν εσηκωστήκαμε ... TC 42.30

ΤΕΛΟΣ =..... Κωνσταντίνο. TC 45.39

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 3.09

SOUND UP 13

(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΑΠΑΠΟΛΥΒΙΟΥ)

ΑΡΧΗ = Τώρα όλοι αυτοί18.06

ΤΕΛΟΣ =...αυτές οι αναμνήσεις. 21.50

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =3.44

INTPO 6

Η Βέρροια κατέχει μια εξέχουσα θέση στη μνήμη και την καρδιά του Μουσταφά. Εκεί κατέφυγε μετά τη διαπίστωση ότι από το Κιλκίς οι ευκαιρίες για απόδραση στην Τουρκία ήταν σχεδόν ανύπαρκτες. Ξεκινά περπατητός και πάλι από το Κιλκίς για να επιστρέψει σε κάπως πιο γνώριμες περιοχές από είχε περάσει πριν.

ΒΙΝΤΕΟ 6

ΚΑΣΕΤΑ 2

SOUND UP 12

ΑΡΧΗ =Μιλούμε τώρα ... TC 48.40

ΤΕΛΟΣ =..... Έτσι επήες στη Βέρροια. TC 53.57

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 5.17

INTPO 7

Το ταξίδι του Μουσταφά στη μνήμη θα ήταν ατελείωτο χωρίς μιας επίσκεψη προσκύνημα και στους χώρους όπου βίωσε τις περιπέτειες που σημάδεψαν τη νιότη του. 60 χρόνια μετά, επιστρέφει στη Βέρροια με συνεργείο του ΡΙΚ και εναγωνίως αναζητεί πρόσωπα και χώρους. Περπατά στα στενά δρομάκια και κάθε βήμα αποτελεί και μια αποκάλυψη και για τον ίδιο, κυρίως

όμως για μας. Συγκινείται όταν θυμάται κάτι, θλίβεται αβάσταχτα όταν διαπιστώνει ότι κάτι έχει αλλάξει.

ΤΙΤΛΟΣ ΕΚΠΟΜΠΗΣ

ΒΙΝΤΕΟ 7

ΒΙΝΤΕΟ ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟ ΒΕΡΡΟΙΑ

ΙΝΤΡΟ 8

ΒΙΝΤΕΟ 8

ΒΙΝΤΕΟ ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

ΙΝΤΡΟ 9

Ο Μουσταφά ζεί σήμερα στη Λεύκα. Είναι απόλυτα αφοσιωμένος στο Σύνδεσμο Παλαιών Πολεμιστών, του οποίου αποτελεί βασικό στέλεχος. Και παρά τα 84 τόσα χρόνια του, εξακολουθεί να ενδιαφέρεται έντονα για τους συμπολεμιστές του, Ε/Κ και Τ/Κ και για τα όσα πέρασαν τότε.

ΒΙΝΤΕΟ 9

ΚΑΣΕΤΑ 2

SOUND UP 14

ΑΡΧΗ =Ωραία, τούτη όυλλη ... TC 1.10.35

ΤΕΛΟΣ =.....Έτσι, έτσι. TC 1.10.37

ΔΙΑΡΚΕΙΑ = 0.2

Ο Μουσταφά δε χάνει ευκαιρία να μεταφέρει τα βιώματά τους στους νεότερους. Μόλις πρόσφατα μάλιστα μίλησε σε μια κατάμεστη από φοιτητές της ιστορίας αίθουσα του Πανεπιστημίου Κύπρου. Και απάντησε σε σωρεία ερωτήσεων τους.

SOUND UP 15

(ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΑΠΑΠΟΛΥΒΙΟΥ)

ΑΡΧΗ = Όλη αυτή η ιστορία21.50

ΤΕΛΟΣ =...αυτές οι αναμνήσεις. 24.38

ΔΙΑΡΚΕΙΑ =2.48

[Εικόνα του Μουσταφά τη Λεύκα με μουσικό χαλί και Τον ίδιο να τραγουδά σαν πάς στη Καλαμάτα...]